

A budakeszi svábok bejövetele

A 1684-ben Buda visszafoglalásának első kísérletekor Budakeszi lakosait kitelepítették, mivel a falu hadászati felvonulási terület lett. 15 évig lakatlan maradt. Az eredeti lakosok vallási okokból (a Zichyek katolikusok, a régi budakesziek reformátusok) és gazdasági szempontból (kevés volt a munkáskéz) sem térhettek vissza. A településre ifj. Zichy István és fia, Zichy Péter három hullámban telepített katolikus németeket. 1698-tól az óbudai svábokkal együtt hozták az első német telepeseket. Az első listán 22 telepes neve szerepel. A második csoport az 1720-as évek első felében érkezett, párhuzamosan Zsámbék és Budaörs telepítésével.

A fejezet címét Adam Müller-Guttenbrunn (1852–1923) regényének címéből kölcsönöztem. A szerző nagy néprajzi és történeti anyagot gyűjtött össze a magyarországi németekről. **A svábok bejövetele** című könyve történelmi regény a nagy dunai bevándorlásról. Történeti szempontból pontos és részletes, hiteles képet ad a bevándorlás mozgatórugóiról. Ajánlom elolvasásra.

1760-as és 1790-es években települt át Budakeszire.

A telepítések korából származik ez a történet. Az első telepések között érkeztek kétes elemek is. Ezért megszabták: csak megbízható, felelősségtudó házasok jöhetnek. A Dunán, hajókon érkezőket Passauban kiszállították regisztrációra. A házasok mehettek csak tovább. Gyors házasságkötésre egy sor fiút, egy sor lányt állítottak egymás mellé és összeadták őket, ahogy következtek. Az egyik sorban álló lány, mikor meglátta, milyen érdekes arcú fiú áll vele szemben, felsóhajtott: „Tényleg ehhez a csúnyához kell férjhez mennem!” Ők lettek egy jelentős budakeszi család alapítói.

Miért keltek útra a német fiatalok, hagyták ott hazájukat az ismeretlenért? A jelentősen megnövekedett lakosság már nem tudott megélni, mert az időjárás megváltozott. A kis

jégkorszak következtében voltak évek, amikor nem lehetett termést betakarítani. A harmincéves háború is nehezítette az életet. A rossz körülmények között élő emberek találkoztak a török alól felszabadult Magyarországról érkező ágensekkel (ügynökökkel), akik királyi vagy földesúri megbízása arra szól, hogy a szorgalmas németeket beszéljenek rá az áttelepülésre. Kedvezményekkel és a jó termőföldekkel biztatták őket. Nem volt egyszerű így sem az áttelepülés. Meg kellett váltani magukat, készpénzzel is rendelkezni kellett, amit a teljes rokonság tudott csak összeadni. Sokan nem tudták megfizetni a megváltásukat, gyakorlatilag úgy szöktek meg.

A plébániát 1699-ben alapították, az anyakönyveket is ekkortól vezeték. A meglévő házakat használták. A Zichyek nem tudták elérni a vármegyénél, hogy az új telepések megkapják a 3 éves adómentességet. Csupán a földesúri terhek alól mentesültek. Három év után, 1701-ben Zichy Péter urbáriumot kötött a telepésekkel. Az újra települt falu határai bizonytalanok voltak. Nem voltak még pontos térképek, ezért a korábban itt lakó jobbágyokat hívták határbejárásra. A tanúként beidézett hajdani

Az életnagyságú ulmi dereglye azt mutatja be, hogy a sváb családok milyen vízi járművel települtek be

Józsa Bálint szimbolikus szobrát a németek Budakeszire érkezésének 300. évfordulóján állították fel

Ekkor jelentek meg a Frankhauser és Geiselhart családok. A harmadik betelepítési hullám a pestisjárvány után, 1741-től következett. 78 új telepes érkezett a dél-németországi Oberschwabenből, Alb-Donau Kreisből, pl. Esterle, Mayer, Oster és Werle családok. Ezután már csak szórványosan érkeztek telepések belső vándorlás és házasság révén. Egy elterjedt helyi vélekedés szerint az első letelepülők a Budát visszafoglaló Szent Liga katonái voltak. Bizonyítékul egyes budakeszi családok idegen hangzású neveit hozták fel. A budakeszi anyakönyvek szerint a Csott eredetileg Tschood, a Schrotti Schrode, a többi kérdéses család (Natto, Pinelli, Deponte) pedig az

lakosok elmondták, hogy gyerekként kivitték őket a határba, megmutatták nekik a határjeleket (határkő, fába vert szög stb.), és jól megverték őket, hogy felnőttként is emlékezzenek azokra a helyekre. Csoma István egykori budakeszi, a per idején pátyi lakos elmondta, hogy „a vitás területet már a török időkben is a budakesziek bírták.” Az őslakosok vallomásainak köszönhető, hogy régi magyar dúlőneveket is ismerjük: pl. Barátság, Ezertó, Iszás (János-hegy), Kopott út, Kövecses-hegy, Szent Pál-hegye, Tócska, Zsipsár.

Gellér Dávid: Budakeszi a német betelepítés korában és a Budakeszi Helytörténeti Szabadegyetem előadásai alapján készítette **Ádám Éva**